ליתא לפרה משתלם רביע נזק מולד טעמא דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה כי נגחה אי לא הוה אבל אי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה משתלם כוליה חצי נזק מולד רבא לטעמיה דאמר רבא [ה]פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא [ו]תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מ"ט פירשא בעלמא הוא ואמר רבא [ז]אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו אלא שמין לולד על גב פרה שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מכחיש את המזיק [ח]וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חבירו וכן אתה מוצא [ט]במזיק שדה של חבירו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואי דינא הוא ליכחוש מזיק משום דאמר ליה פרה מעברתא אזיקתך פרה מעברתא שיימנא לך פשיטא פרה דחד וולד דחד [י]פיטמא לבעל פרה נפחא מאי רב פפא אמר לבעל פרה רב אחא בריה דרב איקא אמר חולקין [יא]והלכתא חולקין: **מתני'** [יב]הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושברה בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב [יג]הכנים פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב [יד]הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא

ברשות

ליתא לפרה. ותם אין (א)משלם אלא מגופו ואמר ליה הב לי כולה פלגא הזיקא מולד דאיהו נמי אזקן בהדי פרה ורבא ס"ל דחד גופא הוא והוי כאחד מאבריה כדמפרש בסיפא דמילתיה משלם ליה מינה רביעא דנזקא ואידך רביעא מפסיד ואפי' שוה הולד כל פלגא נזקא: **משתלם כוליה חצי נזקא מולד.** כי ליתא לפרה: **פרשא.** דבר המופרש ממנה: **אין שמין.** ארישא קאי שור שנגח את הפרה והפילה אין שמין כל אחד בפני עצמו שעולין דמי הנזק הרבה אלא שמין פרה מעוברת כמה היתה יפה תחילה וכמה היא שוה עכשיו אם מתה אם חיה: **מכחיש.** מפסיד. ולקמיה פריך אי דינא הוא לכחוש: **בקוטע יד עבדו של חבירו.** אין שמין היד בפני עצמה לומר כמה אדם רוצה ליטול לקטוע יד עבד כזה דודאי הרוצה עבדו שלם אין קוטע ידיו אלא בדמים מרובים אבל שמין עבד זה כמה הוא שוה עכשיו וכמה היה שוה תחלה: **המזיק שדה חבירו.** קוצץ נטיעותיו או אכל ערוגה אחת אין שמין אותה לבדה אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה תחלה ומה פחתו דמיה בשביל ערוגה זו: **פטומא.** מה ששמין אותה שהיתה יפה מפני שומנה הוי דבעל פרה דהא ולד ממעטיה לא אתי שומנה: **נפחא מאי.** מה שהיתה יפה מפני נפחא למי ישלם:

מתני'

ליתא לפרה משתלם רביע נזק כו'. לדברי רבא לא אתיא מתניתין כר"ע דכיון דשותפין נינהו הא אמרינן בהמניח (לעיל דף לד.) אם כיחש המזיק או שבח ברשותן דתרוייהו אלא כר' ישמעאל אתיא(א): **מאי** טעמא גופה היא. מדאמר רבא בפרק כל האסורין בתמורה (דף ל: ושם) ובסנהדרין בפרק הנשרפין (דף פ. ושם) ולד הנרבעת והנוגחת אסור היא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעו אין להוכיח דעובר ירך אמו הוא דהתם היינו טעמא שהולד עצמו נהנה מרביעה והיא וולדה נגחו ונרבעו אך ממתניתין יש להוכיח כי ליתא לפרה להשתלם משתלם מן הולד ואם לאו ירך אמו למה משתלם מולד חלקו וחלק הפרה אטו שני שוורים תמים שהזיקו אם נאבד אחד מהן מי הוה משלם חלקו וחלק חבירו ותימה דרבא גופיה אית ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי דמותר דארבע סימנין אכשר ביה רחמנא ואור"י דבכל מקום עובר ירך אמו הוא לבד לענין טריפה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא למימר שנטרף עם אמו וכן הלכה דבכ"מ עובר ירך אמו הוא לבר מטריפה אע"ג דבפרק כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) אמר רב הונא בר חיננא א"ר נחמן מחלוקת כשעיברו ולבסוף נרבעו דר"א סובר עובר ירך אמו הוא ורבנן סברי לאו ירך אמו הוא אע"פ שהולד עצמו נהנה ברביעה אין הלכה כן אלא כדאמר רבא אמר רב נחמן התם כשנרבעו ולבסוף עברו פליגי בזה וזה גורם אבל עברו ולבסוף נרבעו אסור ואותו לשון דרבא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי לה בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) גבי המשתחוה לקמה וכן משמע בתמורה בפרק כילד מערימין (דף כה.) דמפיק אדר' יוחנן דאמר עובר לאו ירך אמו תיובתא דרבי יוחנן תיובתא אע"ג דאמר בתר הכי לימא תנאי היא (ב)כן דרך הגמ' כשאין הדבר עיקר אומר תיובתא אע"ג שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהניזקין (גיטין דף נג.) דמפיק תיובתא למאן דאמר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ובתר הכי קאמר לימא תנאי היא ואע"ג דבפרק הערל (יבמות דף עח. ושם)(ג) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה כו' ודחיק לשנויי שאני עובר כו' לא משום שהיה מילתיה דרבי יוחנן עיקר (ד)אלא משום דבעי לאוקמי מילתיה דרבא דנכרית כו' לדברי הכל (ה)[דהא] רבא גופיה אית ליה הכא עובר ירך אמו:

מאי טעמא פירשא בעלמא הוא. והא דאמר באלו טריפות (חולין דף נח. ושם) גבי פלוגתא דר"א ורבי יהושע בולד טריפה הכל מודים בבילת טריפה שהיא אסורה מאי טעמא כיון דאגידה בגופה כגופה דמיא היינו דוקא אותם שמעורות בגידין שנמצאו אדומות במעי תרנגולת חשיב כגוף התרנגולת ולכך אין גובה מבילתה דמי יימר שהיו מעורות בשעה שהזיקה התרנגולת ואפילו לסומכוס לכל הפחות מאותה דמתיילדא האידנא אין גובה דמאתמול גמרה לה אבל לענין טריפה אסורה דשמא בשעה שנטרפה היתה מחוברת ואפילו אותם שנולדו מיד אחר שנטרפה אסורה מגזירה דרבנן כמו שאסרו בילה דתרנגולת נבילה דתנן במסכת עדיות (פ"ה מ"א) דב"ה אוסרין ונראה דטעם דבילת תרנגולת נבילה אסורה אטו בילת טריפה שהגדילה באיסור אע"פ שהיא גמורה(ו):

וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו כו'. וא"ת אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשומת דמי ולדות דתנן במתני' לקמן (ד' מח:) ששמין אותה כמה היתה שוה האשה עד שלא ילדה מחמת ולדות וכמה היא יפה משילדה ואין שמין דמי ולדות בפני עצמן שהיה נכחש מזיק ביותר אלא שמין הכל ביחד ורשב"ג לא נחלק על רבנן אלא בזה שאם שמין כך פטור המזיק שהאשה משבחת יותר לאחר לידה אבל לא בא לחלוק לומר שישומו הולדות בפני עצמם כי בזה לא נתן טעם למה יחלוק בכך אלא לרשב"ג שמין ולדות אגב אשה כמה שוה אשה מעוברת למכור גופה בלא ולדות פחות מלמכור הכל ביחד ונראה לר"י דבין לרבנן ובין לרשב"ג שמין ולדות בפני עצמם ולא אגב האשה משום דכיון דגוף האשה לאו ממון בעלים הוא וגם לענין שאר תשלומי חבלות אינו שלו אינו ראוי לשום ולדות אגב האשה כמו ולד אגב פרה ומתני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שבח ולדות ולכך לא מייתי הכא ראיה מדמי ולדות וכן משמע דמתניתין לא איירי בשומת ולד כלל למאן דמפרש מילתיה דרשב"ג וכי אשה משבחת יותר קודם שתלד מלאחר שתלד והא ודאי סברא גדולה הוא שדמיה עם הולדות מרובין מדמיה שלאחר לידה אלא ודאי לא דברו רבנן ורשב"ג אלא בשומת שבח ולדות אבל ולדות שמין לכ"ע בפני עצמם וה"פ דמתניתין כיצד משלם דמי ולדות ולא תימא דמי ולדות לבדן אלא שמין את האשה כו' ומוסיפין הדמים הללו על דמי הולדות ודמי ולדות גופייהו לא אצטריך לפרש מידי והא דמקשה בגמרא האי דמי ולדות שבח ולדות הוא לאו משום דבכלל שומת האשה דמתניתין ליהוי דמי ולדות אלא להיות נתוסף על דמי ולדות הוא דקתני לה במתניתין כדפרישית וכי משני כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות שמין את האשה כו' היינו פי' שבח ולדות אבל דמי ולדות א"צ לפרשו:

אי דינא הוא ליכחוש מזיק כו'. סובר המקשה כיון שפרה וולד שני גופין הן שמין ולד בפני עצמו ולא דמי לקוטע יד עבד שכל העבד גוף אחד וכן כל השדה שהיא הכל של ניזק כגוף אחד דמי ולהכי מקשה אי דינא הוא כאשר נראה מתוך הסברא לפי שהן שני גופין לכחוש מזיק ומשני הא נמי כגוף אחד דמי דאמר ליה פרה מעוברת כו': **נפחא** מאי רב פפא אמר לבעל הפרה. ולא דמי לשבח ולדות דהוי כולה לבעל לרבנן ולרשב"ג חולקין דהכא כיון שבעל הפרה יכול למכור פרתו בלא ולד נמצא כשמפסידו מפסיד כל מה שדמיה נפחת אבל אשה דאינה יכולה למכור אותו שבח אין ליפות כחה בשבח ולדות אע"ג דבשאר נזקין גופה יש לה אע"פ שאין יכולה למכור עצמה מטעם זה יפה כח בעל הפרה בנפחא מכח האשה בין לרבנן בין לרשב"ג וכן למ"ד דבנפחא חולקין יפה מטעם זה כח בעל הפרה בנפחא מכח האשה בשבח ולדות לרבנן:

הקדר שהכנים קדרותיו כו'. הנך תלתא בבי צריכי ולא זו אף זו קתני דאי תנא קדירות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות ליסבר ובסתמא קבל עליה נטירותא אבל פירות לא ואי תנא פירות שנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

אימא

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ט מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שצט סעיף א:

ו ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד:

ז ד מיי' פ"א מהלכות חובל ומזיק הלכה כ סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף טו:

ח ה מיי' פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה יג סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שצב סעיף ו:

ט ו ז מיי' פ"ט שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שצט סעיף ה:

י ח ט מיי' פ"ג מהלכות נזקי ממון הל' יג יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצג סעיף א:

יא י מיי' שם פ"ו הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שצח סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' ר"פ זה בורר ד"ה ורביע נזק], ב) [עיין תוספות זבחים קיד. ד"ה וקסבר], ג) [ד"ה אלא], ד) רש"ל, ה) [עיין תוספות בילה ו: ד"ה בילים],

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ליתא וכו' אין משתלם אלא:

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מאי טעמא גופה היא וכו' בפה"ד אלא משום דבעי לאוקמי. כעין זה לעיל דף מא ע"ב בתוס' ד"ה נסקלת: